

AI i vården

– en problemlösare med utmaningar

Kortversion av whitepaper, december 2024

Introduktion

Svensk vård befinner sig i en ansträngd situation där inflationen har drivit upp kostnaderna samtidigt som vårdbehovet ökar. Regionernas underskott förväntas landa på 20 miljarder kronor under 2024 enligt Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Samtidigt råder brist på arbetskraft över hela arbetsmarknaden.

Det finns idag AI-lösningar som kan både avlasta och höja kvaliteten på vården. Redan genomförda projekt visar att AI-teknik kan hjälpa vårdgivare och patienter i olika delar av vårdresan – från diagnosticering och val av behandling till egenvård vid kroniska sjukdomar.

För att AI-teknik ska komma till nytta i vården behövs standardiserade metoder för att utvärdera och implementera projekt. Utmaningarna vid upphandlingar av AI-lösningar är komplexa och det behövs verktyg för att bedöma vilka lösningar som ger mest utväxling.

I detta whitepaper föreslår vi strategier för att ta fram användningsfall för AI-lösningar, och hur ROI kan användas för att utvärdera och jämföra projekt.

Metoder för att identifiera användningsfall

När man identifierar möjliga case är det viktigt att de stämmer överens med organisationens behov och dess övergripande mål – oavsett hur stort eller litet initiativet är. Det är bra att börja med enklare projekt där det finns tydliga föregångare att lära från, och ett tydligt värde med projektet. Exempel på startprojekt är AI-lösningar inom administrativa uppgifter som schemaläggning, utkast till mejl och transkribering av möten. Denna typ av projekt har lägre risk att misslyckas samtidigt som de ger värdefulla erfarenheter.

Det finns två huvudsakliga strategier för att identifiera möjliga användningsfall: **toppstyrt** och **medarbetardrivet**.

Bägge har för- och nackdelar, och kan med fördel kombineras.

TOPPSTYRD STRATEGI

Med en toppstyrd metodik utses ett team som får i uppdrag att identifiera behoven hos de olika intressenterna i organisationen. Teamet tar fram en tydlig AI-strategi för hur man klargör vilka delar av vårdprocessen som bör prioriteras. De samarbetar med olika avdelningar och experter för att utveckla AI-lösningar som är skräddarsydda utifrån organisationens behov och mål.

MEDARBETARDRIVEN STRATEGI

Här engageras vårdpersonalen i att identifiera behov och områden där AI kan förbättra arbetet. Sjuksköterskor och läkare rapporterar utmaningar och ineffektiva processer i sitt dagliga arbete till ett ansvarigt team. De anställda som först identifierat ett problem är sedan fortsatt engagerade i hela utvecklingsprocessen. En nackdel med detta arbetssätt är att medarbetare ofta har svårt att avsätta tid för sidoprojekt i sin arbetsvardag.

KOMBINERAD STRATEGI

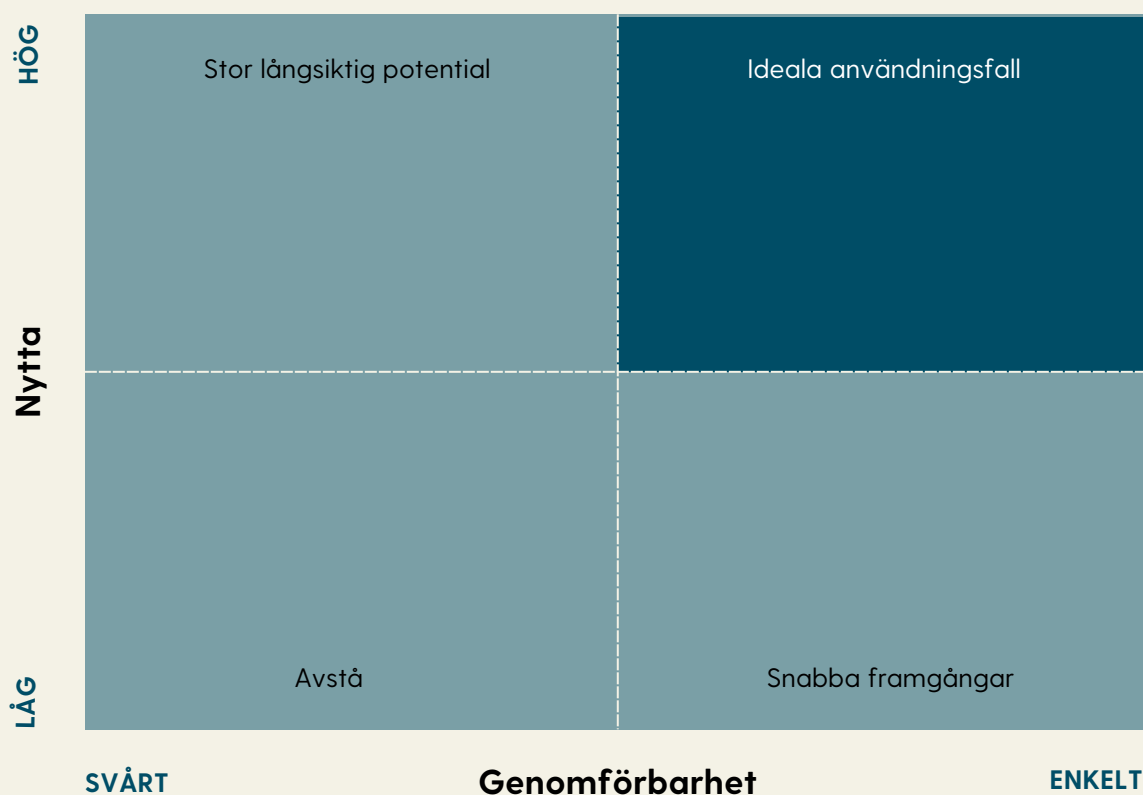
I den kombinerade modellen identifieras ett problem, sedan kopplas ett tvärprofessionellt team in för att bedöma om det går att utveckla en lösning, och vilken effekt det skulle få. Genom att kombinera de två metoderna kan man säkerställa att lösningarna är strategiskt förankrade, samtidigt som de är relevanta för de faktiska utmaningar som personalen möter i sitt dagliga arbete.

STÖD FÖR PRIORITERING AV ANVÄNDNINGSFALL

AI Sweden erbjuder ett flertal mallar för utvärdering och prioritering av användningsfall. En metod för utvärdering är att bedöma det förväntade värdet i kombination med enkelheten i implementationen. Det optimala användningsfallet är enkelt att genomföra och ger hög nytta.

Mallarna finns kostnadsfritt att hämta på My AI ([länk](#)).

Prioritering av användningsfall

ROI som verktyg för utvärdering

ROI, *return on investment*, är ett finansiellt mått på avkastningen av en investering. Det visar hur lönsam en investering är genom att jämföra vad man vinner eller förlorar jämfört med kostnaden. Genom att utvärdera de ekonomiska fördelarna med projekt kan organisationer fatta mer informerade beslut och maximera hur stor effekt som investeringarna får.

UTMANINGAR

Sekundära effekter är svåra att mäta

En del AI-lösningar kan transformera hela vårdprocessen. Sekundära effekter kan vara svåra att kvantifiera men spelar en avgörande roll för den övergripande kvaliteten och kostnadseffektiviteten i vården.

Tekniken utvecklas väldigt snabbt

System kan snabbt bli föråldrade eftersom upphandlingsprocesser som regel är långsamma. Det kan också finnas frågetecken kring hur mogen organisationen är att anamma ny teknik.

Brist på dokumentation försvårar utvärdering

Ofta saknas dokumentation som gör det möjligt att jämföra resultaten av olika implementeringar; och det är ovanligt att sjukhusen följer upp projekt efter upphandling. Att ha en gemensam bild av nuläget är avgörande för att kunna mäta effekter av AI-lösningar. Därför behöver det samlas in data om den nuvarande vårdstandarden för att kunna jämföra processer och utvärdera förbättringar av en AI-lösning.

ANALYSER AV AI-EFFEKTER

Jämförande analyser kan också skapa förståelse för de transformerande effekterna av AI-lösningar. Genom en analys av patientresan som helhet kan man belysa hur hela vårdprocessen har påverkats.

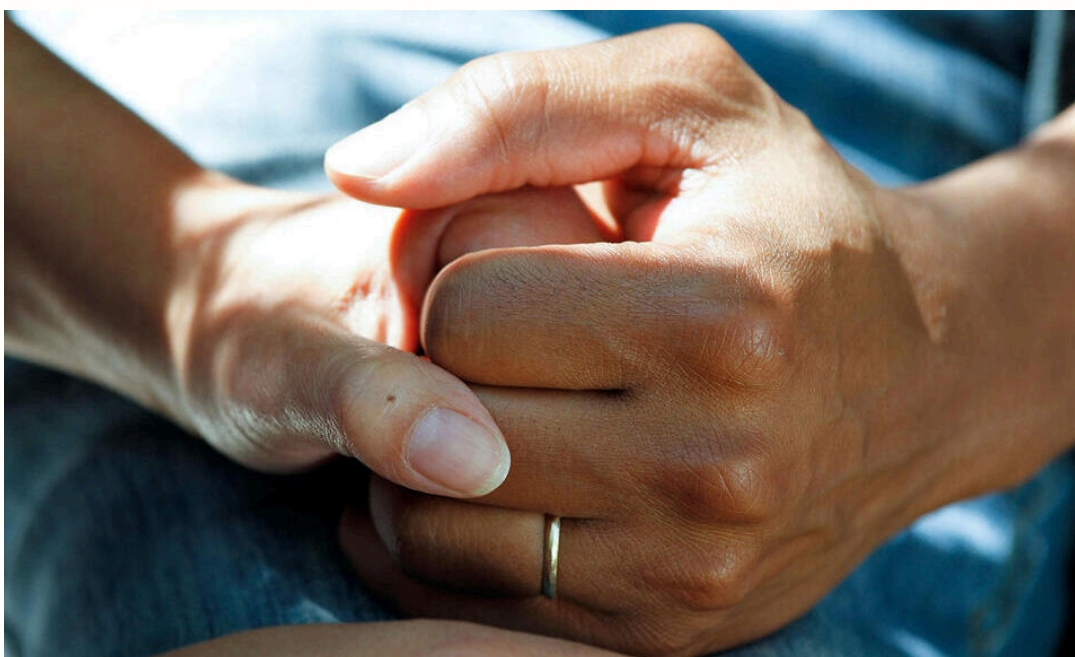
Vid AI-assisterad bröstcancerscreening bör till exempel en analys inte bara jämföra den diagnostiska noggrannheten i bildanalysen, utan också hur AI kan leda till snabbare behandling, färre ingrepp, bättre patientresultat och lägre vårdkostnader.

ROI-kalkylatorer

I dagsläget finns det ingen enhetlig modell för beräkning av ROI i svensk vård. På AI Sweden pågår ett arbete med att ta fram en generell ROAI-kalkylator för både privat och offentlig sektor. Kalkylatorn tar bland annat hänsyn till värdeskapande över tid och kan ge en överblick över skapat värde kontra investering över en vald tidsperiod från ett upp till sju år. Andra tillgängliga kalkylatorer är länkade nedan.

- **Nacka kommuns kalkylator** ([länk](#)) räknar ut nyttan av en förändring och jämför med vad resultatet blir av att inte agera. Verktøget stödjer alla typer av investeringar i kommuner.
- **Ineras ROI-kalkylator** ([länk](#)) är ett enkelt verktyg för ROI-beräkning i en upphandling.

Exempel på användningsfall

Förhindra fallolyckor Västra Götalandsregionen

- ROI har beräknats till cirka **68,67%**
- Uppskattat besparing på **223 MSEK**

Bröstcancerdiagnostik Karolinska institutet

- Arbetsbelastning förväntas minska med **44%**
- ROI-data ännu inte tillgängliga

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN – FÖRHINDRA FALLOLYCKOR

Under 2023 inträffade fallolyckor vid 1 procent av vårdtillfällena i Västra Götalandsregionen, dubbelt så mycket som målet 0,5 procent. Nya radarsensorer som läser av rörelsemönster och varnar personalen vid fallrisk installerades.

Investeringen låg på 1,6 miljoner kronor över två och ett halvt års tid, och tekniken infördes på två sjukhus. Pilotprojektet förhindrade 67 procent av förväntade fall.

Kostnaden för en fullständig implementering uppskattas till totalt 83 miljoner kronor över sex års tid, och förväntas samma period ge en besparing på 223 miljoner kronor. ROI har beräknats till cirka 68,67 procent.

223 MSEK

förväntade besparingar.
Kostnaden för en fullständig implementering uppskattas till totalt 83 miljoner kronor över sex års tid, vilket förväntas ge en besparing på 223 miljoner kronor.

68,67%

beräknad ROI.

KAROLINSKA INSTITUTET – BRÖSTCANCERDIAGNOSTIK

Vid mammografi missas ungefär en tredjedel av bröstcancerdiagnoserna. Karolinska Institutet driver sedan 2017 ett projekt där radiologers bedömningar ska ersättas med AI, genom en djupinlärningsalgoritm som identifierar mönster och avvikelser för att upptäcka bröstcancer i mammografibilder.

Förväntningen är att arbetsbelastningen för granskning av bilder minskar med 44 procent, samtidigt som 20 procent fler fall av bröstcancer upptäcks i ett tidigare skede.

ROI-data finns ännu inte tillgängliga.

44%

förväntad minskning av arbetsbelastningen för radiologer.

20%

fler fall av bröstcancer som upptäcks i ett tidigare skede.

Rekommendationer för att lyckas med AI-projekt

Idag saknas ett standardiserat arbetssätt för AI-investeringar inom svensk offentlig vård. Nedan följer rekommendationer i punktform.

Inrätta en regional AI-grupp

Skapa en särskild grupp på regional nivå eller vid ett sjukhus som hanterar AI-teknikens hela livscykel, inklusive riskutvärdering, möjligheter och fördelar.

Kombinera central planering med lokal anpassning

Börja med en central strategi för att skapa grunden för AI-lösningar, och låt sedan lokala sjukhus eller avdelningar anpassa lösningarna efter sina behov. En sådan tvådelad strategi kombinerar fördelarna med central planering och lokal anpassning. Centralisering gör det möjligt att snabbare införa ny teknik, medan den lokala anpassningen ger vårdpersonalen större inflytande över lösningarna.

Ge vårdpersonal tid och resurser för reflektion

En utmaning är att vårdpersonalens redan höga arbetsbelastning kan göra det svårt att delta i utvecklingsprojekt. För att lyckas måste ledningen ge personalen tid och resurser att reflektera över sin arbetsprocess, och hur AI-lösningar kan förbättra den.

Nuläget – få rätt grund på plats

Innan en transformationsresa med AI-lösningar påbörjas behöver en viss grund finnas på plats – annars är risken att satsningarna misslyckas. Genom att göra en nulägesanalys kan man utvärdera den interna kapaciteten och mognaden och hitta var luckorna finns. Brister kan exempelvis handla om ledarskap, datorkapacitet, IT-infrastruktur eller organisationens struktur. Organisationens data behöver vara tillgänglig och strukturerad, och kompetensförstärkning kan behövas.

FEM NYCKELFRÅGOR

Inför att organisationen tar sig an ett nytt projekt bör man bedöma den interna kapaciteten att klara av det.

- **Stöds projektet av vår nuvarande IT-infrastruktur?**
- **Har vi det som krävs internt, eller behöver vi hjälp utifrån?**
- **Har vi de ekonomiska resurserna?**
- **Vad är vår budget för projektet? Behöver vi extern finansiering?**
- **Vilka utmaningar kan vi möta, och hur kan vi hantera dem?**

Sprid riskerna med flera projekt

Alla AI-projekt kommer inte att lyckas. Ju högre grad av innovation, desto större risk att misslyckas. Finns det redan etablerad användning av en lösning är sannolikheten högre att projektet lyckas. Å andra sidan har de mest innovativa projekten också störst möjlighet att transformera arbetet på djupet. Det bästa är att ha en blandad portfölj av AI-satsningar på olika områden och med olika risknivåer.

Samarbete och ROI - två faktorer för framgång

En viktig faktor för att lyckas med AI-lösningar i svensk vård är samarbete mellan regioner. När en lösning har genomförts framgångsrikt på en plats kan det fungera som en mall för andra sjukhus, och förenkla införandet. En utmaning är dock att olika IT-system används i olika regioner, vilket gör det svårt att skapa en gemensam standard. Det kommer att krävas anpassningar i de tekniska lösningarna för att få full utväxling av AI i svensk vård.

En annan viktig faktor för att maximera effekten av AI är användandet av ROI-beräkningar. Beräkning av ROI underlättar vid prioritering och fördelning av resurser. Det finns dock faror: om man lägger för stor vikt vid ROI i enskilda projekt riskerar man att anta en alltför kortsiktig syn. Då kan organisationen oavsiktligt bromsa innovation genom att man missar det större perspektivet. Det är därför avgörande att hitta en balans mellan överväganden kring ROI och en bredare vision. ROI bör betraktas som ännu ett verktyg i analytikerns verktygslåda, snarare än den avgörande faktorn.

Läs hela rapporten

Ta del av AI Swedens djupgående whitepaper om metoder för effektiva bedömningar av AI-lösningar.

Till den engelska fullängdsversionen av whitepaper:

➔ [Länk](#)